

prof. dr hab. Janusz Gierszewski
Instytut Bezpieczeństwa i Socjologii
Uniwersytet Pomorski w Słupsku

**Recenzja osiągnięcia naukowego i aktywności naukowej
dra Przemysława Mazura
w postępowaniu habilitacyjnym
(w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie)**

1. Podstawy formalne recenzji

W oparciu o Uchwałę Rady Dyscypliny Naukowej Nauki o Bezpieczeństwie Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie (nr RD NoB 07/2024) z dnia 28 maja 2024 roku w sprawie powołania komisji habilitacyjnej w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, przedstawiam recenzję osiągnięć i aktywności naukowej Pana dra Przemysława Mazura.

Oceniając dorobek i osiągnięcia naukowe Habilitanta kierowałem się kryteriami zawartymi w ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r., poz. 1789) oraz ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U.2023.742 t.j.) oraz umową o dzieło zawartą w dniu 3 lipca 2024 r. (paragraf 2.)

Zgodnie z tymi zapisami, aby uzyskać stopień doktora habilitowanego należy spełnić łącznie trzy warunki: 1) posiadać stopień doktora, 2) posiadać w dorobku osiągnięcia naukowe, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny (tu: nauki o bezpieczeństwie) oraz 3) wykazywać się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Jednocześnie oświadczam, że nie jestem współautorem żadnej z prac naukowych, nie prowadziliśmy wspólnych prac badawczych, ani też nie byłem recenzentem w procesach wydawniczych publikacji Habilitanta.

2. Podstawowe dane o Kandydacie

2.1. Stopień doktora

Habilitant spełnia wymóg formalny, gdyż posiada stopień doktora nauk humanistycznych w dyscyplinie nauki o polityce, nadany uchwałą Rady Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie im. Komisji Edukacji Narodowej z dnia 2 października 2014 r., Tytuł rozprawy doktorskiej to: *Kształtowanie idei Narodowej Łemków w XX w.* Promotorem pracy był prof. dr hab. Michał Śliwa, a jej recenzentami: dr hab. Rafał Chwedoruk, dr hab. Jerzy Juchnowski oraz dr hab. Stanisław Kilian.

2.2. Przebieg prac naukowo -zawodowej

Kandydat uzyskał dyplom magistra politologii na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, w Instytucie Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych. Tytuł pracy dyplomowej,

napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Barbary Stoczewskiej, to: *Ideologiczne i historyczne uwarunkowania świadomości narodowej Łemków* (2004).

Brak jest informacji o przebiegu pracy naukowo-zawodowej do roku 2015. (*Autoreferat*, s. 1)

Od 1.10.2015 pracuje jako adiunkt na Uniwersytecie Pedagogicznym im. KEN w Krakowie (obecnie Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej – UKEN), w tym:

- od 1.10.2015: Instytut Bezpieczeństwa i Edukacji Obywatelskiej,
- od 1.10.2018: Instytut Nauk o Bezpieczeństwie,
- od 1.10.2022: Instytut Bezpieczeństwa i Informatyki.

3. Informacja o ocenianych osiągnięciach naukowych

3.1. Tytuł osiągnięcia naukowego stanowiącego podstawę ubiegania się o nadanie stopnia dra habilitowanego

Jako podstawowe osiągnięcie naukowe, stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki o bezpieczeństwie, Habilitant wykazał jednoautorską monografię naukową: *Ruch islamistyczny w konflikcie syryjskim (2011-2021)*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej, Kraków 2024, ss. 795, ISBN: 978-83-67527-68-2. Recenzentami wydawniczym monografii byli: prof. dr hab. płk rez. Jarosław Wołęjszo oraz dr hab. Fuad Jomma, prof. Uniwersytetu Szczecińskiego. Wydawnictwo Naukowe UKEN znajduje się na wykazie ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego pod numerem 60600 (jako wydawnictwo Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie).

3.2. Dane naukowometryczne

W informacjach naukowometrycznych Habilitant nie zawarł danych o punktacji Impact Factor ani o liczbie punktów. Napisał jedynie, że: „Liczba cytowań według programu Google Scholar bez autocytowań wynosi 36, ponadto 11 innych, natomiast indeks h – 4.” (*Autoreferat*, s. 21). Według bazy Publish or Perish (PoP) oraz o Google Scholar, ogólna liczba cytowań prac wynosi (dostęp: 27.07.2024 r.):

- Web of Science - 0,
- Scopus - 0,
- wg Google Scholar – 61 (z autocytowaniami); wg PoP - 22;
- Indeks Hirscha - wg Google Scholar – 5; wg PoP – 3.

Kandydat stwierdził, że łącznie od momentu uzyskania stopnia doktora w 2014 roku:

- opublikował 6 monografii (w tym 3 samodzielnie),
- był współredaktorem 4 monografii (w tym 1 w języku angielskim),
- opublikował 18 artykułów w czasopismach naukowych (w tym 15 samodzielnie; 2 w języku angielskim, 1 w języku ukraińskim),
- opublikował 10 rozdziałów w monografiach wieloautorskich (w tym 9 samodzielnie). (*Autoreferat*, s. 20)

Metoda obliczenia sumarycznej liczby punktów:

Monografie:

- punkty za samodzielne monografie: $3 \times 80/120 = 240/360$ pkt (brak informacji o tytułach i wydawcach)
- punkty za współautorskie monografie: $3 = 107$ pkt (*Państwo islamskie ISIS. Nowa twarz ekstremizmu*, Difin 2018 – 3 autorów, 27 / 40 p., *Odstraszanie militarne w XXI wieku Polska – NATO – Rosja*, Kraków 2017 – 2 autorów, 40 / 70 p.; *Społeczeństwo przeciw państwu, państwo*

przeciw społeczeństwu. *Bezpieczeństwo ustroju Polski Ludowej na wybranych przykładach z ziemi tarnowskiej*, Kraków 2017 – 2 autorów, 40 / 70 p.)

Współredakcja monografii:

- punkty za współredakcję: $4 \times 20 = 80$ pkt (do materiałów dołączono jedynie: *Security Challenges of Europe*, red. B. Pacek, P. Mazur, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2021)

Artykuły w czasopismach naukowych:

- „Przegląd Narodowościowy” - 5 p.

- „Przegląd Geopolityczny” - 70 p.

- „Studia de Securitate” - (4 x) 40 p.

- „Historia i Polityka” – (2x) 70 p.

- „Nowa Polityka Wschodnia” – 70 p.

- „Studia z dziejów Rosji i Europy Środkowo Wschodniej” – 5 p.

- „Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne” – 100 p.

- „Polityka i Społeczeństwo” – 70 p.

Współautorskie artykuły: $3 \times 10 = 30$ pkt (nie załączono do materiałów)

Rozdziały w monografiach wieloautorskich:

Samodzielne rozdziały: $9 \times 20 = 180$ pkt

Współautorskie rozdziały: 1 = 10 pkt

Przemysław Mazur, wg moich szacunkowych wyliczeń, uzyskał łącznie pomiędzy 1267 a 1327 punktów „ministerialnych” za swoje publikacje, biorąc pod uwagę monografie, współredakcje, artykuły w czasopismach naukowych oraz rozdziały w monografiach wieloautorskich. Żadne z czasopism, w których publikował, nie posiada IF.

Indeks Hirscha wynosi 3 (wg PoP) lub 4 (jak wskazuje Habilitant), co nie jest liczbą znaczącą, zwłaszcza że główne (najbardziej cytowane) prace są napisane we współautorstwie: *Państwo Islamskie ISIS: nowa twarz ekstremizmu czy Odstraszanie militarne w XXI wieku. Polska-NATO-Rosja*. Główne, najbardziej cytowane prace jak wskazałem, są napisane we współautorstwie. Oznacza to, że wpływ Autora może być częściowo związany z pracą innych badaczy, z którymi współpracował. Współautorstwo jest powszechną praktyką, ale może rozmywać indywidualny wkład w rozwój dyscypliny naukowej.

Liczba cytowań (z autocytowaniami) dotyczy głównie prac z lat 2017-2018, a cytowania miały miejsce w latach (wg Google Scholar): 2018- 9, 2019- 8, 2020 – 16, 2021- 13, 2022-2, 2023 – 10 i 2024 – 1. (dane z 02.08.2024 r.)

3.3. Ocena wskazanego osiągnięcia naukowego

Oceniając czy monografia stanowi znaczny wkład w rozwój nauki o bezpieczeństwie, przyjąłem następujące kryteria: zasadność podjętej tematyki, sposób przeprowadzania toku rozważań teoretycznych stanowiących podstawę dla warstwy empirycznej, zachowanie poprawności metodologicznej, oryginalność oraz znaczenie wyników badań w naukach o bezpieczeństwie.

Inspiracją do podjęcia prezentowanych w monografii badań były zainteresowania naukowe Habilitanta skupiające się wokół „kwestii „bliskiego wschodu”, rozumianego na dwa sposoby. Pierwszym jest ten wschód bliski nam z polskiej perspektywy czyli świat wschodniosłowiański (1). Drugim jest Bliski Wschód sensu stricto, przede wszystkim świat arabski, Syria i kwestie tożsamościowe muzułmanów.” (*Autoreferat*, s. 13).

Na podstawie prowadzonych badań Habilitant dochodzi do wniosku, że: „Książka *Ruch islamistyczny w konflikcie syryjskim (2011-2021)* jest pierwszą próbą tak komplementarnej analizy ruchu islamistycznego w konflikcie syryjskim w polskiej nauce, ale również wyjątkową w skali światowej. Stanowi swoiste kompendium wiedzy na temat tego ruchu, wprowadza do stanu wiedzy wiele informacji na temat samego konfliktu, ale przede

wszystkim konkretnych organizacji, ich przywódców, ideologii, sztuki wojennej itd..” (Autoreferat, s. 11-12)

Wyszukiwarka Biblioteki Narodowej pod hasłem „konflikt w Syrii” wyświetla 124 rekordy – publikacje (dostęp: 03.08.2024). Subiektywnie podają też kilka istotnych prac dotyczących konfliktu syryjskiego, które mogą być przydatne do analizy i badań nad tym tematem: P. Osiewicz, *Dynamika rozwojowa konfliktu zbrojnego w Syrii przyczyny i konsekwencje jego umiędzynarodowienia*, Poznań 2022; C. Lister, *The Syrian Jihad: Al-Qaeda, the Islamic State and the Evolution of an Insurgency*, Oxford University Press 2014, J. McHugo, *Syria: A History of the Last Hundred Years*, The New Press 2025, M. T. O'Shea, *The Syrian Conflict: The Role of Russia, Iran and the United States*. Routledge 2018, J. K. Gani, R. Hinnebusch (red.), *Actors and Dynamics in the Syrian Conflict's Middle Phase: Between Contentious Politics, Militarization and Regime Resilience*, NY 2022 czy O. Szekely, *Syria Divided: Patterns of Violence in a Complex Civil War*, New York: Columbia University Press, 2023. Stwierdzenie Autora, że jego książka jest wyjątkowa w skali światowej i pierwsza tak komplementarna w polskiej nauce, w mojej ocenie, jest odważne, zważywszy na bogatą literaturę na temat konfliktu syryjskiego, która istnieje zarówno w Polsce, jak i na świecie. Prace takie jak „The Syrian Jihad” Charlesa Listera czy „Syria: A History of the Last Hundred Years” Johna McHugo, dostarczają szczegółowych analiz ruchów islamistycznych i są szeroko uznawane w międzynarodowych kręgach akademickich. Choć książka może być pierwszym tego rodzaju podejściem w polskiej literaturze naukowej, nie oznacza to, że jest całkowicie nowatorska w kontekście światowej literatury. Aby uzyskać pełniejsze zrozumienie i wiarygodność naukową, dobrze byłoby uwzględnić i skonfrontować własne wnioski z ustaleniami innych badaczy oraz wskazać, w jaki sposób praca wnosi nowatorskie perspektywy do istniejącego stanu wiedzy. (zob.: monografia s. 22-23) Kwerenda literatury, mimo że obejmuje istotne prace, mogłaby być bardziej wszechstronna i aktualna. Włączenie szerszego spektrum źródeł oraz zastosowanie najnowszych badań i teorii mogłoby poprawić jakość analizy oraz wnioski przedstawione w monografii. Zastosowanie bardziej kompleksowej kwerendy mogłoby również pomóc w lepszym uzasadnieniu teoretycznym podejść badawczych przyjętych przez Autora, do czego odniosę się szerzej w dalszej części recenzji.

Temat z pewnością jest interesujący w warstwie poznawczej i aplikacyjnej. Konflikt syryjski, który rozpoczął się w 2011 roku, stał się zwrotnym punktem dla rozwoju i działalności różnych ruchów islamistycznych. Ruchy te odegrały znaczącą rolę zarówno w eskalacji konfliktu, jak i w jego dynamice. Konflikt syryjski jest, być może, jednym z najważniejszych i najbardziej skomplikowanych konfliktów współczesnych czasów, a jego analiza jest istotna dla zrozumienia problematyki szeroko pojętego bezpieczeństwa. Ruchy islamistyczne, takie jak Państwo Islamskie i Jabhat al-Nusra, miały ogromny wpływ na politykę globalną oraz ruchy migracyjne. ISIS zdołało przejąć kontrolę nad znacznymi obszarami Syrii, w tym miastami takimi jak Ar - Rakka, która stała się *de facto* stolicą kalifatu. Można o nim przeczytać w książce „Państwo Islamskie - geneza nowego kalifatu” (2015), napisanej przez Oliviera Hanne i Thomasa Flichy de la Neuville w przekładzie Janusza Daneckiego. Badanie roli ruchu islamskiego w konflikcie syryjskim ma znaczenie nie tylko regionalne, ale i globalne. Zgadzam się z Autorem, że problematyka ta nie doczekała się dotąd całościowego, koherentnego ujęcia. Wychodząc naprzeciw tym niedostatkom monografia jest próbą wypełnienia wskazanej luki. Temat łączy w sobie aspekty polityczne, religijne, społeczne i militarne. Może być badany z perspektywy różnych dyscyplin, takich jak nauki o polityce i administracji, socjologia, religioznawstwo, stosunki międzynarodowe, historia czy nauki o bezpieczeństwie. Tak więc analiza ruchu islamistycznego dotyka, co najmniej dwóch dziedzin (nauk humanistycznych oraz społecznych) i może być przypisana do różnych dyscyplin naukowych (zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych*).

Nauki o bezpieczeństwie na gruncie polskim są stosunkowo młodą, ale dynamicznie rozwijającą się dyscypliną naukową, która obejmuje szerokie spektrum zagadnień związanych z bezpieczeństwem narodowym, publicznym, społecznym, a także z zarządzaniem kryzysowym i obronnością. Analiza ruchów islamistycznych była do tej pory bardziej domeną nauk o polityce i administracji i stosunków międzynarodowych niż nauk o bezpieczeństwie. Dylemat jednoznacznej kwalifikacji monografii do nauk o bezpieczeństwie potęguje fakt, że Habilitant rzadko odwołuje się do „rodzimego” dorobku teoretycznego nauk o bezpieczeństwie. Subiektywnie brakuje mi prac W. Kitlera (*Nauki o bezpieczeństwie w systemie dziedzin i dyscyplin naukowych w Polsce*, w: „Nauki o bezpieczeństwie: poszukiwanie podstaw”, Warszawa 2022), A. Glena (*Jednoczenie wiedzy w naukach o bezpieczeństwie*, Siedlce 2020) czy R. Wróblewskiego (*Wprowadzenie do nauk o bezpieczeństwie*, Siedlce 2017). Niemniej, doceniam zabiegi Autora, aby osadzić pracę w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie. (zob. monografia, s. 13- 18) Jednak stwierdzenie, że „(...) Nauki o bezpieczeństwie zwracają szczególną uwagę na podmiot, a w tym przypadku jednostki posiadającej system właściwych sobie wartości, potrzeb oraz nieformalne grupy społeczne, czyli zbiory osób, między którymi zachodzą możliwe do określenia stosunki, mających na ogół wspólne potrzeby i interesy godne ochrony. Te badania dowiodły, że to podejście okazuje się znacznie komplementarne niż tylko w zakresie badań politologicznych czy nauk o obronności” (*Autoreferat* s. 12), wymaga szerszego i obiektywnego uzasadnienia. Po, pierwsze nie zgadzam się z kategorycznym stwierdzeniem, że podmiotem bezpieczeństwa w naukach o bezpieczeństwie jest jednostka i nieformalne grupy społeczne. W naukach o bezpieczeństwie, podmiotem bezpieczeństwa zazwyczaj jest podmiot (państwo, grupa społeczna lub człowiek), który wymaga ochrony i obrony przed zagrożeniami. Tak zaproponowane ujęcie powinno być bardziej skonkretyzowane, aby jasno określić, kogo dokładnie dotyczy przedmiotowa ochrona. Po drugie, w polskiej klasyfikacji dziedzin i dyscyplin naukowych nie ma już nauk o obronności. Nauki o bezpieczeństwie często integrują elementy z innych dyscyplin, ale nie można jednoznacznie stwierdzić, że są one bardziej komplementarne w badaniu ruchu islamskiego w konflikcie syryjskim, bez odpowiednich dowodów lub przykładów. Brakuje mi odniesień do literatury naukowej, która mogłaby podać przykłady na poparcie tej tezy.

Monografia liczy 794 strony tekstu, w tym 130 stron bibliografii, indeks osób (17 stron), organizacji (15 stron), spis tabel i ilustracji oraz aneksu. Obszerna bibliografia (szczególnie anglojęzyczna) ukazuje wielostronność perspektyw, w tym erudycję Habilitanta, co należy z uznaniem podkreślić. Praca składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, z których ostatni nosi tytuł „Podsumowanie” z podrozdziałem pt.: „Zakończenie”. W mojej ocenie oba te „elementy” struktury rozprawy mają różne funkcje w prezentacji wyników i powinny być wyraźnie oddzielone. Odniosę się do tego elementu struktury w dalszej części recenzji. Dziwić też może stwierdzenie Autora w *Autoreferacie* (s. 7), że: „W celu weryfikacji hipotezy oraz uzyskania odpowiedzi na postawione pytania przyjąłem strukturę pracy zakładającą jej podział na cztery rozdziały.” To cztery rozdziały (zgodnie z deklaracją w *Autoreferacie*) czy pięć (zgodnie ze *Spisem treści*, s. 8)?

We *Wstępie* Autor wskazał, że: „Do najważniejszych celów badawczych w publikacji należą: 1. Odtworzenie przebiegu konfliktu w Syrii w perspektywie ruchu islamistycznego. 2. Skatalogowanie i opis najważniejszych formacji islamistycznych w Syrii.. 3. Poznanie *modi operandi* formacji islamistycznych. 4. Poznanie wpływu konfliktu w Syrii na ruch islamistyczny na Kaukazie i Azji Środkowej. 5. Ukazanie znaczenia aktorów niepaństwowych we współczesnym konflikcie i ich relacji z państwami.” (monografia, s. 21)

Autor przedstawia pięć równorzędnych celów, co utrudnia zrozumienie głównego kierunku badań. W metodologii badań naukowych (nauk o bezpieczeństwie) zaleca się wyraźne wyodrębnienie jednego głównego celu badawczego, który następnie jest wspierany przez cele szczegółowe. Stoję na stanowisku, że cele powinny być uszeregowane hierarchicznie,

z wyraźnym rozróżnieniem między celem głównym a celami szczegółowymi. To wyodrębnienie jest też istotne w kontekście deklarowanej dyscypliny naukowej oraz w odniesieniu do praktycznych implikacji badania. Poza tym niektóre cele, jak poznanie „modi operandi” (poprawna forma to „modus operandi”, co jest łacińskim zwrotem oznaczającym „sposób działania”) formacji islamistycznych, mogą nieco odbiegać od głównego tematu, wymagając wyraźniejszego powiązania z tytułem. Uważam też, że termin „ukazanie znaczenia” może być zbyt ogólny i mało precyzyjny. Cel badawczy powinien być konkretny i mierzalny, a termin „ukazanie” sugeruje bardziej opisowe niż analityczne podejście.

W literaturze naukowej bardziej preferowane są terminy takie jak „ocena” czy „identyfikacja”, które jasno wskazują na specyficzne działania badawcze. Ponadto termin „aktor” częściej jest używany w pracach kwalifikacyjnych stosunków międzynarodowych i naukach o polityce i administracji (ang. *non - state actors*), niż w naukach o bezpieczeństwie. W tych ostatnich częściej stosowany jest termin „organizacje pozarządowe”. Wnioski z analizy przyjętych celów sugerują, że bardziej szczegółowe określenie i oddzielenie celów poznawczych, teoriopoznawczych, prognostycznych i utylitarnych mogłoby poprawić klarowność ich osiągnięcia. Każdy cel powinien być wyraźnie związany z głównym tematem pracy, a ich realizacja powinna prowadzić do wniosków, które mają praktyczne zastosowanie w systemach bezpieczeństwa.

Metodologia badań w naukach o bezpieczeństwie, jak i w innych dyscyplinach, to rzecz kluczowa. Stanowi ona trzon, na którym osadza się wyniki badań, wykorzystuje do odpowiedzi na postawione pytania badawcze, umożliwia zweryfikowanie sformułowanych hipotez czy sprawdza użyteczność teorii. Autor stwierdza, że problemy badawcze zostały sformułowane do przyjętych celów (*Autoreferat* s. 4 - 5) i/lub zweryfikowania przyjętych tez. (monografia, s. 21) Otóż proces badawczy rozpoczyna się od identyfikacji problemu, który ma być rozwiązany. Problem badawczy to konkretny aspekt, który nie jest dostatecznie zrozumiany lub wymaga dalszej eksploracji. (zob. A. Glen, *Podstawy poznania bezpieczeństwa podmiotu aksjologia, ontologia, epistemologia, metodologia*, Siedlce 2021) Formułowanie problemu odpowiada na pytanie: „Czego nie wiemy?”. Przykładowo sformułowałbym subiektywnie problem następująco: Jaki jest wpływ ruchów islamistycznych na konflikt syryjski? Rozważając ten problem, można skorzystać z różnych teorii naukowych, które pomogą zrozumieć ten fenomen oraz wykorzystać je do sformułowania hipotezy badawczej. Przykładowo deklarowana przez Autora koncepcja realizmu z dylematem bezpieczeństwa (monografia, s. 15) może zakładać, że ruchy islamistyczne w konflikcie syryjskim znacząco wpływają na dynamikę konfliktu poprzez swoją zdolność do mobilizacji zasobów, rekrutacji bojowników oraz tworzenia aliansów z innymi aktorami niepaństwowymi i państwami.. Natomiast Habilitant przyjął, że „ruch islamistyczny posiadał szereg kompetencji politycznych, ideologicznych i militarnych, aby przejąć władzę w państwie, podczas konfliktu syryjskiego.” (monografia, s. 20) Ruch islamistyczny, to szeroki i zróżnicowany fenomen, który składa się z wielu grup i organizacji różniących się pod względem celów, strategii i ideologii. Niektóre z tych grup, takie jak Bractwo Muzułmańskie, mają doświadczenie w angażowaniu się w politykę poprzez uczestnictwo w wyborach i negocjacje z rządami. Jednakże, wiele z nich, zwłaszcza grupy ekstremistyczne, działa poza tradycyjnymi strukturami i często dąży do destabilizacji istniejących rządów, zamiast do przejmowania władzy przez legalne środki. Dodatkowo, należy uwzględnić, że wiele „sukcesów” tych ruchów jest często wynikiem zewnętrznych czynników, takich jak niestabilność polityczna, słabość państw, wsparcie zewnętrzne oraz społeczno-ekonomiczne warunki, które sprzyjają radykalizacji i rekrutacji nowych członków.

Teoria realizmu zakłada, że państwa oraz aktorzy międzynarodowi dążą do maksymalizacji swojego bezpieczeństwa i wpływów w anarchicznym systemie międzynarodowym. Na marginesie dodam, że przywołana przez Autora szkoła kopenhaska,

która „przyświecała mu przy napisaniu książki” (s. 14) w teorii stosunków międzynarodowych jest bardziej związana z konstruktywizmem niż z realizmem. Jej koncepcja sekurytyzacji kładzie nacisk na rolę języka, narracji i politycznych decyzji w definiowaniu tego, co stanowi zagrożenie, a więc jest charakterystyczne dla konstruktywistycznego podejścia. Obie wymienione w monografii szkoły wnoszą istotny wkład do badań nad bezpieczeństwem w ramach stosunków międzynarodowych (a nie nauk o bezpieczeństwie), ale różnią się podejściem teoretycznym i obszarami zainteresowań. Szkoła kopenhaska oferuje narzędzia analizy dyskursu i sekurytyzacji, podczas gdy szkoła walijska proponuje krytyczne podejście do kwestii bezpieczeństwa, kładąc nacisk na emancypację i sprawiedliwość społeczną. Szkoła walijska, związana głównie z pracami teoretyków takich jak Ken Booth i Richard Wyn Jones i jest częścią szerszego nurtu krytycznych badań nad bezpieczeństwem (ale nie nauk o bezpieczeństwie), które wyłoniły się jako odpowiedź na tradycyjne, neorealistyczne podejścia do problemów bezpieczeństwa międzynarodowego. Centralnym punktem koncepcji emancypacji jest przesunięcie uwagi z bezpieczeństwa państw na bezpieczeństwo jednostek i społeczności. Emancypacja polega na uwolnieniu jednostek od różnorodnych zagrożeń, które ograniczają ich wolność i możliwości rozwoju. Szkoła walijska często przyjmuje podejście poststrukturalistyczne, kwestionując ustalone narracje i interpretacje. W konflikcie syryjskim mogłoby to oznaczać krytyczne spojrzenie na oficjalne wersje wydarzeń przedstawiane przez różne strony konfliktu.

Natomiast przywołany dylemat bezpieczeństwa odnosi się do sytuacji, w której działania podejmowane przez jedno państwo w celu zwiększenia swojego bezpieczeństwa powodują reakcje innych państw, prowadząc do wzrostu napięć i potencjalnie konfliktów. Ruchy islamistyczne, choć nie są aktorami państwowymi, mogą być analizowane w ramach teorii realizmu w kontekście ich interakcji z państwami oraz ich dążeniu do zdobycia władzy i wpływów, co może doprowadzić do konfliktów z państwami lub destabilizacji bezpieczeństwa w państwie. Po pierwsze dlatego, że ruchy islamistyczne w Syrii, takie jak Państwo Islamskie (ISIS) i Dżabhat an-Nusra, stworzyły struktury zarządzania i administracji na kontrolowanych przez siebie terytoriach. Te struktury miały na celu legitymizację ich władzy i zdolność do rządzenia. Po drugie, ideologia islamistyczna była ważnym narzędziem mobilizacji i rekrutacji, umożliwiając zdobycie poparcia lokalnego, jak i globalnego. Silna ideologia pomogła w zjednoczeniu zwolenników i nadaniu sensu ich walce. Po trzecie, ruchy te zbudowały zdolności militarne poprzez rekrutację bojowników, zdobywanie i produkcję broni oraz rozwijanie taktyk wojennych. Ich zdolności militarne pozwoliły na przeprowadzenie skutecznych operacji wojskowych i kontrolowanie znacznych obszarów.

W kontekście tych uwag, niezrozumiałe jest dla mnie stwierdzenie, że Autor zastosował również podejście liberalne i konstruktywistyczne. (monografia, s. 15) Tym bardziej, że hipoteza główna dotycząca kompetencji politycznych, ideologicznych i militarnych ruchu islamistycznego sugerując realistyczne podejście, które koncentruje się na siłach i interesach państwowych oraz rywalizacji różnych organizacji o władzę. To można się zastanowić jakie podejście zastosował Habilitant: liberalne i konstruktywistyczne czy realizm i realistyczną koncepcję dylematu bezpieczeństwa? Zastosowanie różnych podejść teoretycznych może wydawać się sprzeczne, ponieważ te teorie często mają odmienne założenia i perspektywy analityczne. Jeżeli nie ma szerszego uzasadnienia dla łączenia tych podejść, to może to być postrzegane jako słabość metodologiczna. W celu wzmocnienia pracy, Autor powinien precyzyjniej określić, jak każda z teorii jest zastosowana i jakie aspekty konfliktu były nimi badane. (zob. R. Kuźniar, *Zmierzch liberalnego porządku międzynarodowego 2011-2021*, Wyd. naukowe Scholar 2022)

Autor sformułował hipotezę uzupełniającą: „Otóż przypuszcza się, że islamiści w Syrii – korzystając z doświadczeń globalnego dżihadu oraz własnych – wypracowali wiele kompetencji w zakresie własnej sztuki wojennej (*modi operandi*). Dla procesu weryfikacji

hipotez przygotowano szereg tez szczegółowych...” (s. 20) Hipotezy to przypuszczenia, które podlegają weryfikacji w trakcie badań naukowych. W procesie badawczym hipotezy są testowane i mogą być potwierdzone lub obalone na podstawie zebranych danych. Natomiast tezy to stwierdzenia lub twierdzenia, które są broniące przez autora. Są to bardziej stanowiska, które autor przedstawia i uzasadnia, opierając się na wynikach badań. Stoję na stanowisku, że łączenie hipotez i tez (w naukach o bezpieczeństwie) może sugerować brak precyzyjnego podejścia do badań naukowych. Karl Popper kładł nacisk na falsyfikowalność hipotez jako kluczowy element naukowego badania, co oznacza, że hipotezy powinny być formułowane w sposób umożliwiający ich empiryczne sprawdzenie i potencjalne obalenie. Łączenie hipotez i tez może prowadzić do zamieszania między celem eksploracyjnym (hipotezą) a potwierdzającym (tezą).

W metodologii naukowej, również w naukach o bezpieczeństwie, obowiązują pewne zasady dotyczące formułowania hipotez i struktur badań. Istnieje kilka kluczowych elementów, które powinny być brane pod uwagę przy opracowywaniu hipotez badawczych. Po pierwsze, hipoteza główna jest centralnym przypuszczeniem, które formułuje się na podstawie przeglądu literatury, obserwacji oraz analizy dotychczasowych badań. Powinna być jasno określona i testowalna. Jest przypuszczeniem na postawiony problem badawczy. Hipotezy szczegółowe (częstkowe) są rozwinięciem hipotezy głównej. Służą one do bardziej szczegółowego zbadania poszczególnych aspektów problemu badawczego. Każda hipoteza szczegółowa powinna być logicznie powiązana z hipotezą główną i również testowalna. Tezy natomiast pojawiają się na zakończenie procesu badawczego jako wnioski i podsumowanie wyników badania. Ważne jest, aby nie mylić tych dwóch pojęć, gdyż pełnią one różne role w procesie metodologicznym.

Hipoteza jest przypuszczeniem co do istnienia pewnych zależności. We współczesnej metodologii hipotezą jest każda zakładana odpowiedź na postawione pytanie, która oznacza przewidywanie w obszarze związku zmiennych. Jest to przypuszczenie formułowane do pytań korelacyjnych. Tymczasem hipoteza przyjęta do głównego problemu badawczego wywołuje pytanie, gdzie jest relacja pomiędzy zmiennymi i jakie przyjęto wskaźniki? Przyjęta hipoteza dotycząca ruchu islamistycznego, który posiadał szereg kompetencji politycznych, ideologicznych i militarnych, aby przejąć władzę w państwie, podczas konfliktu syryjskiego. wydaje się zakładać badanie procesów i zależności, które wymagają jasnego zdefiniowania zmiennych i zbadania relacji między nimi. Aby hipoteza była użyteczna w badaniach naukowych, powinna pozwolić na jej falsyfikację. Aby hipoteza była falsyfikowalna, muszą istnieć dane, które mogą jej zaprzeczyć. Oznacza to, że badania muszą umożliwić zweryfikowanie hipotezy. Na przykład, jeśli dane pokażą, że ruch islamistyczny nie był w stanie utrzymać zdobytego terytorium lub że brakowało mu spójności ideologicznej czy siły militarnej, hipoteza może zostać obalona.

Przyjęta hipoteza sugeruje, że ruch islamistyczny w Syrii miał kompetencje w trzech głównych obszarach (politycznym, ideologicznym oraz militarnym), które mogły umożliwić mu przejęcie władzy. Aby ta hipoteza była użyteczna w badaniach naukowych, musi być testowalna i falsyfikowalna. W tym celu konieczne jest określenie zmiennych i wskaźników, które pozwolą na jej empiryczne sprawdzenie. Bez tych elementów hipoteza pozostaje jedynie ogólnym przypuszczeniem (bez większej wartości naukowej) i nie może być skutecznie przetestowana, a tym samym zweryfikowana w deklarowanych badaniach. W takim przypadku można było odwołać się, bez przeprowadzenia badań, do publikacji opartej na strategii jakościowej, M. Giedz, *Syryjski konflikt i jego wpływ na sytuację w Europie*, („Studia Orientalne 2015, nr 1 (7) tj. pracy analizującej aspekty: polityczny syryjskiej rewolucji, gospodarczy i społeczny, s. 41-45). Dla wzbogacenia dyscypliny istotne jest, aby hipoteza była weryfikowalna i wносиła nowe spostrzeżenia. Stoję na stanowisku, że w badaniach jakościowych hipotezy nie są zawsze konieczne, ponieważ ich rola różni się od tej w badaniach ilościowych. Metodologia naukowa dla badań jakościowych zazwyczaj opiera się na

eksploracji i interpretacji zjawisk w ich naturalnym kontekście, co nie zawsze wymaga stawiania wstępnych hipotez. Zamiast hipotez, badania jakościowe często koncentrują się na pytaniach badawczych, które kierują procesem zbierania danych i ich analizą. Pytania te pomagają w zrozumieniu kontekstu badanych zjawisk. (zob. J.W. Creswell, Ch. N. Poth *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches*, SAGE Publications, wyd. 5, 2024).

Analiza pytań badawczych, jakie zostały zidentyfikowane w monografii pozwala na głębsze zrozumienie złożoności i wielowymiarowości badań nad rolą ruchu islamskiego w konflikcie syryjskim. (monografia, s. 21) Każde z tych pytań jest dobrze dopasowane do struktury i tematyki poszczególnych rozdziałów w monografii. Jednak z drugiej strony, każde z nich można przyporządkować do różnych dyscyplin naukowych w zależności od kontekstu i sposobu podejścia do badania. Przykładowo pytanie: Jakie były przyczyny wewnętrzne i zewnętrzne konfliktu w Syrii? jest związane ze stosunkami międzynarodowymi, ponieważ analiza przyczyn konfliktu w Syrii wymaga zrozumienia zarówno wewnętrznych czynników politycznych, społecznych, ekonomicznych, jak i zewnętrznych wpływów międzynarodowych. Stosunki międzynarodowe badają, jak różne państwa, organizacje międzynarodowe oraz aktorzy niepaństwowi oddziałują na konflikt, jego przebieg i eskalację. Pytania badawcze i problemy naukowe, chociaż są ze sobą ściśle powiązane, nie są tożsame. Problem naukowy to szerokie, ogólne zagadnienie lub wyzwanie, które wymaga rozwiązania w ramach badań naukowych. Jest to punkt wyjścia, który definiuje obszar zainteresowania i kierunek badania. Celem problemu naukowego jest zidentyfikowanie obszaru badawczego („niewiedzy”) i wskazanie, dlaczego jest on istotny dla nauki. Natomiast celem pytań badawczych jest określenie, co dokładnie zostanie zbadane, oraz nakreślenie, jak badanie będzie przeprowadzone. Stoję na stanowisku, że w naukach o bezpieczeństwie poprawniej metodologicznie, należało najpierw sformułować problem badawczy, a potem problemy szczegółowe, zamiast bezkrytycznie stwierdzić, że: „pytania te wpisują się w problemy badawcze badań nad bezpieczeństwem.” (monografia, s. 21) Problemy szczegółowe nadają sens empirycznym założeniom teoretycznym i wynikają z problemu głównego, który wymaga dekompozycji.

Metody badawcze pozwalają na systematyczne zbieranie i analizowanie danych, które potwierdzą lub obalą hipotezę. Dobór odpowiednich metod zależy od rodzaju hipotezy, charakteru zmiennych, dostępnych zasobów oraz specyfiki danej dyscypliny naukowej. Autor zadeklarował zastosowanie następujących metod badawczych: instytucjonalnej, analizy treści i metody decyzyjnej, studium przypadku, genetycznej, krytycznej analizy treści literatury i dokumentów, zawartości mediów i narracji oraz prognozowania międzynarodowego. (s. 17-18) Zastosowane metody są dobrze dobrane do tematu badawczego. Każda z metod oferuje unikalną perspektywę i narzędzia analityczne, które wspierają kompleksowe podejście do badania zjawisk związanych z bezpieczeństwem, polityką i relacjami międzynarodowymi. Warto jednak byłoby podać podstawy metodologiczne (bibliografię) stosowanych metod, co pozwoliłoby na ocenę ich adekwatności i poprawności. Metody badawcze powinny być jasno przyporządkowane do odpowiednich dyscyplin naukowych. W przeciwnym razie istnieje ryzyko, że badania będą nieindyscyplinarne. (s. 17) Przykładowo analiza instytucjonalna (instytucjonalno – prawna) jest często stosowana w naukach o polityce i administracji, podczas gdy analiza treści i narracji jest bardziej związana z naukami o komunikacji. Autor powinien dostarczyć szczegółowe opisy każdej z metod, w tym informacje o procedurach, kryteriach selekcji materiałów oraz sposobie analizy danych ze szczególnym uwzględnieniem metod, technik i narzędzi wykorzystywanych w naukach o bezpieczeństwie. Habilitant stwierdził, że: „Niniejsza książka ma charakter interdyscyplinarny – wykorzystuje metody i techniki badawcze nauk o bezpieczeństwie, nauk o polityce i stosunków międzynarodowych. Zarazem jest to także praca z zakresu historii najnowszej, gdyż jest pewna

forma skatalogowania przebiegu konfliktu syryjskiego, choć w konkretnym kontekście.” (monografia, s.17) To nasuwa się pytanie: jakie Habilitant wykorzystał metody i techniki badawcze nauk o bezpieczeństwie? Do jakiej subdyscypliny nauk o bezpieczeństwie zalicza wyniki swoich badań? Autor deklaruje interdyscyplinarne podejście, co jest wartościowe z perspektywy badawczej, jednak w praktyce brakuje pełnego wykorzystania metodologii charakterystycznej dla każdej z wymienionych dyscyplin (z wyjątkiem nauk o polityce i administracji; zob. monografia s. 16). W mojej ocenie, uwzględnienie dodatkowej (wydanej po roku 2018) literatury nauk o bezpieczeństwie poprawiłoby analityczną głębię i związek pracy z naukami o bezpieczeństwie. (zob. monografia, s. 18)

Poleganie wyłącznie na źródłach wtórnych może ograniczać zakres i oryginalność badań. Chociaż literatura wtórna jest niezbędna do zrozumienia kontekstu i tła badań, brak analiz danych pierwotnych ogranicza możliwość wprowadzenia nowych spostrzeżeń do nauki. Aby badania były bardziej wszechstronne i wartościowe dla nauk o bezpieczeństwie, Autor powinien rozważyć włączenie źródeł pierwotnych oraz wskazać na zastosowanie metod teoretycznych jak: analiza, synteza, indukcja, dedukcja czy abstrahowanie.

Nauki oferują bogaty zestaw teorii i metod, które mogą pomóc w lepszym zrozumieniu i analizie ruchu islamistycznego w konflikcie syryjskim. Prace dotyczące tego obszaru zawierają modele systemowe i zintegrowane podejścia do zagrożeń, które są niezbędne do kompleksowego rozumienia interdyscyplinarnego charakteru tego konfliktu. Ich pominięcie może prowadzić do zbyt wąskiej lub fragmentarycznej perspektywy. Przykładowo teoria globalnego dżihadu, związana z działalnością Al-Kaidy i Państwa Islamskiego, zakłada istnienie międzynarodowej sieci islamistycznych organizacji, które dążą do ustanowienia globalnego kalifatu. Kluczowymi elementami tej teorii są: transnarodowość, ideologia oraz mobilizacja i propaganda. W konflikt syryjski zaangażowane były różne grupy dżihadystyczne, takie jak Państwo Islamskie i Dżabhat an-Nusra (późniejsza Haj’at Tahrir asz-Szam), które realizowały swoje cele poprzez brutalne taktyki wojskowe, terror oraz ustanawianie tzw. emiratów na kontrolowanych terytoriach. Natomiast terroryzm asymetryczny odnosi się do działań niewielkich, nieregularnych grup zbrojnych przeciwko znacznie silniejszemu przeciwnikowi. Kluczowe elementy tej teorii to: asymetria sił, celowanie w cywilów oraz skomplikowane struktury organizacyjne. W konflikcie syryjskim grupy takie jak ISIS stosowały asymetryczne taktyki, w tym zamachy bombowe, ataki na cywilów i używanie improwizowanych urządzeń wybuchowych (IED). Ich celem było zastraszanie ludności. Teorie związane z ruchem islamistycznym (nie tylko w konflikcie syryjskim) oferują różne perspektywy na analizę tego złożonego zjawiska. Każda z teorii – globalny dżihad, terroryzm asymetryczny, sieci terrorystyczne, radykalizacja, wojny hybrydowe oraz upadłe państwa – wnoszą unikalne narzędzia analityczne i koncepcyjne, które pozwalają lepiej zrozumieć dynamikę konfliktu, strategię oraz taktykę stosowaną przez ruchy islamistyczne. Szerokie włączenie tych teorii do analizy konfliktu syryjskiego umożliwia, deklarowane przez Habilitanta, holistyczne podejście do badania zarówno przyczyn, jak i skutków działań islamistów oraz ich wpływu na lokalny i globalny poziom bezpieczeństwa.

Praca dra P. Mazura formułuje interesujący obszar badawczy o charakterze stosunkowo nowym. Ma charakter problemu z zakresu badań podstawowych o szerokich możliwościach aplikacyjnych w formułowaniu wniosków i rekomendacji praktycznych. Widoczne są odwołania do ustaleń nauk o polityce i administracji (politologii religii), religiologii (islamologii) czy stosunków międzynarodowych, co przy tak określonym kierunku badań jest nie tylko uzasadnione, ale konieczne.

Struktura pracy jest logicznie ułożona i wydaje się obejmować kluczowe tematy korespondujące z pytaniami problemowymi. Jednakże, istnieje kilka obszarów, w których struktura ta mogłaby zostać usprawniona lub bardziej wyraźnie skoncentrowana na badanym obszarze. Zarówno tytuł jak i treść mają charakter oryginalny. Na gruncie polskiej historiografii

studia nad ruchem islamskim pojawiają się w pracach m.in. Janusza Daneckiego, Mirosława Sadowskiego, Jarosława Tomasiewicza, Anny Zasuń czy Jerzego Zdanowskiego. Rządziej pojawiają się prace analizujące ruch islamistyczny w konflikcie syryjskim. Habilitant słusznie dowodzi, że: „Badany konflikt wpisuje się zarówno w problem globalnego terroryzmu islamistycznego, ale też był wyraźnym prognostykiem dynamizowania się ładu globalnego.” (*Autoreferat*, s. 2) Konflikt syryjski rozpoczął się w 2011 roku i nadal trwa, co może utrudniać badaczom pełną analizę i ocenę jego skutków. Zainteresowanie sytuacją w Syrii osłabło po tym jak 24 lutego 2022 r. Rosja napadła na Ukrainę. Sytuację dodatkowo pogorszył wybuch wojny w Strefie Gazy. Tymczasem wojna syryjska wciąż trwa, choć utknęła w martwym punkcie. Reżim nie jest w stanie zająć północno-zachodniej części kraju, a rebelianci przełamać okrążenia, w jakim zamknęła ich rządowa armia. Praktycznie cała centralna i południowa część Syrii znajduje się w rękach reżimu Asada, mogącego liczyć na militarne wsparcie Rosji i bojówek sponsorowanych przez Iran. Syria pozostaje nadal jedną z najpoważniejszych katastrof humanitarnych na świecie. To kraj największej liczby uchodźców (6,5 miliona) oraz wewnętrznych przesiedleńców (prawie 7 milionów), w którym 90 proc. populacji żyje w ubóstwie, a ponad dwie trzecie wymaga pomocy.

Praca ma układ problemowy. Rozdział pierwszy, *Dżahilijja – wprowadzenie do konfliktu w Syrii i podstawowych terminów*, odwołuje się do terminologii islamskiej. Autor omawia historyczne i ideologiczne podstawy islamizmu oraz koncepcję dżihadu, co jest niezbędne do zrozumienia motywacji i działań islamistycznych grup w Syrii. Autor charakteryzuje ład islamski w perspektywie historycznej ze szczególnym uwzględnieniem *ummy*. Informacje w tym rozdziale są istotne, gdyż pierwsza wspólnota w kontraście do „okresu ciemnoty” (zwanej „Dżahilijja”) utworzyła wzorzec dążenia narodu muzułmańskiego do przejścia przewodnictwa nad innymi narodami. Autor definiuje islamizm jako ideologię polityczną, która postuluje globalną dominację islamu, podkreślając, że droga do tego celu wiedzie przez rewolucję i utworzenie państwa islamskiego. Omawia pojęcie dżihadu, wskazując na jego różne formy, od duchowego po zbrojny. Zwraca uwagę na ewolucję koncepcji dżihadu, w tym na jego reinterpretację przez różne grupy islamistyczne. W *Spisie treści* pominięto podrozdział 1.3. pt.: „Taghut – przyczyny wybuchu konfliktu w Syrii” (s.54). W dyskursie islamistycznym, „taghut” jest często używane do opisanie rządów i systemów politycznych, które nie opierają się na prawie islamskim (szariacie). Jest to termin używany przez grupy ekstremistyczne, takie jak Al-Kaida czy ISIS, do delegitymizacji władzy świeckiej oraz do mobilizacji swoich zwolenników do walki z reżimami, które są postrzegane jako wrogowie islamu. Jest istotnym elementem retoryki grup islamistycznych w Syrii, ale nie jest uważany za główną przyczynę konfliktu syryjskiego w literaturze naukowej. Konflikt ten ma złożone przyczyny, które są (na co wskazuje Autor) głównie polityczne, społeczne i gospodarcze, a użycie „taghutu” przez islamistów jest jednym z wielu narzędzi ideologicznych wykorzystywanych w trakcie konfliktu syryjskiego. Tytuł podrozdziału wydaje się zawężać złożoność problemu do jednego aspektu ideologicznego, co może być niewystarczające dla pełnego zrozumienia przyczyn wojny w Syrii. Konflikt syryjski ma swoje korzenie w wielu złożonych czynnikach, takich jak autorytarny rząd Baszara al-Asada, problemy gospodarcze, zmiany klimatyczne, podziały etniczne i religijne oraz zewnętrzne ingerencje, które nie są bezpośrednio związane z pojęciem „taghut”.

Rozdział drugi, *Nurt Al-Kaidy*, analizuje historię, ideologię oraz działania dwóch kluczowych grup dżihadystycznych: Państwa Islamskiego (ISIS) i Dżabhat an-Nusra. Omówienie ewolucji tych grup i ich powiązań z Al-Kaidą jest ważne dla zrozumienia ich roli w konflikcie syryjskim. Autor przedstawia drogę przebytą od organizacji franczyzowej w Iraku do samodzielnego podmiotu, jakim było Państwo Islamskie. Analizuje taktyki militarne i strategiczne stosowane przez ISIS, takie jak wykorzystanie propagandy, przemoc wobec cywilów oraz asymetryczne metody walki, które były kluczowe dla jego działań w regionie.

Dżabhat an-Nusra jest przedstawiana jako filia Al-Kaidy, która później przeszła szereg transformacji, aby stać się niezależnym graczem w syryjskim konflikcie. Autor opisuje procesy rebrandingu, takie jak przekształcenie w Jabhat Fateh al-Sham, które miały na celu zwiększenie lokalnej legitymacji działań. Dalej opisuje, jak Dżabhat an-Nusra rozwijała swoją sztukę operacyjną i dostosowuje ją do lokalnych warunków wojennych. Podkreśla zdolność do wykorzystania nowoczesnych technologii oraz zdobycia i utrzymania kontroli nad terytorium. Zwraca też uwagę na umiejętność manipulowania narracją w celu zdobycia poparcia lokalnego i międzynarodowego. Choć rozdział opiera się na szerokim zakresie źródeł wtórnych, mógłby skorzystać ze źródeł pierwotnych, takich jak wywiady z ekspertami.

Rozdział trzeci pt.: *Trzecia droga dżihadu* sugeruje analizę alternatywnych form ruchu dżihadystycznego w porównaniu do głównych nurtów reprezentowanych przez Al-Kaidę i ISIS. Autor koncentruje się na takich grupach jak Ahrar asz-Szam oraz Bractwo Muzułmańskie, a także lokalnych organizacjach islamistycznych w Syrii, takich jak Dżaisz al-Islam, Liwa at-Tauhid, Dżaisz al-Izza i Nour ad-Din az-Zenki. Rozdział ten dostarcza ciekawego przeglądu różnorodnych grup islamistycznych operujących w Syrii poza bezpośrednim wpływem Al-Kaidy. Jest bogaty w szczegóły i dobrze dokumentowany. Subiektywnie można byłoby go wzbogacić przez włączenie analiz Gergesa i Hegghammera. Ich prace dostarczają cennych wniosków, które mogą pomóc w lepszym zrozumieniu przyczyn i dynamiki współczesnych konfliktów dżihadystycznych. (zob. Fawaz A. Gerges, *The Far Enemy: Why Jihad Went Global*, Cambridge University Press 2009; Thomas Hegghammer, *Jihad in Saudi Arabia: Violence and Pan-Islamism since 1979*, Cambridge University Press 2010 DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511809439>)

Rozdział czwarty, *Muhadżirowie – obcokrajowcy w Syrii* jest poświęcony analizie roli obcokrajowców, czyli muhadżirów, w konflikcie syryjskim. Autor stara się przedstawić wpływ zagranicznych bojowników na dynamikę konfliktu, analizując ich pochodzenie, motywacje oraz wpływ na lokalne ugrupowania dżihadystyczne. Przedstawia szacunkowe liczby dotyczące udziału obcokrajowców w konflikcie syryjskim, podkreślając, że ponad 170 tys. osób przybyło z zagranicy, by walczyć w Syrii. Analizuje obecność bojowników z Kaukazu Północnego, szczególnie Czeczenów, podkreślając ich wpływ na taktykę i organizację działań zbrojnych, Uzbeków i Tadżyków, koncentrując się na ich współpracy z lokalnymi ugrupowaniami. Podkreśla udział Ujgurów z Chin, zwracając uwagę na geopolityczne implikacje ich obecności w konflikcie. Omawia, w jaki sposób obecność zagranicznych bojowników wpłynęła na eskalację konfliktu oraz na międzynarodową percepcję wojny w Syrii. Zwraca uwagę na to, że obecność obcokrajowców często komplikowała sytuację, prowadząc do dalszej radykalizacji i zwiększania skali przemocy w Syrii.

Rozdział piąty pełni rolę podsumowania całej pracy. Autor podejmuje próbę syntezy najważniejszych wniosków wynikających z analizy ruchu islamistycznego w kontekście konfliktu syryjskiego. Rozdział ten stanowi zwieńczenie badań, dostarczając jasnego i spójnego obrazu omawianego tematu. Dyskusyjne jest posłużenie się w tytule terminem „podsumowanie”. Tytuł „Podsumowanie” jest standardowym i często używanym w monografiach naukowych, ale nie zawsze jest najlepszym wyborem na zakończenie monografii. Bardziej precyzyjny tytuł, taki jak „Wnioski końcowe i rekomendacje” lub „Podsumowanie wyników badań”, byłby bardziej informatywny i adekwatny. Podrozdział „Zakończenie” (jednostronicowe, s. 632-633) w rozdziale zatytułowanym „Podsumowanie” wprowadza zbędną redundancję. Stoję na stanowisku, że „Zakończenie” służy podsumowaniu całej pracy, przedstawieniu wniosków wynikających z badań oraz refleksji na temat ich znaczenia. Powinno zawierać odpowiedzi na pytania badawcze, weryfikację hipotez oraz podkreślenie, jak cele pracy czy zostały osiągnięte. Podsumowanie koncentruje się natomiast na przeglądzie i streszczeniu wyników. Takie rozróżnienie może znacząco poprawić jakość, czytelność oraz akademicką wartość pracy, czyniąc ją bardziej użyteczną i przekonującą dla

odbiorcy. Autor w *Zakończeniu* stara się wykazać, że cele badawcze zostały osiągnięte, prezentując kluczowe ustalenia dotyczące działania i wpływu grup islamistycznych w Syrii. Potwierdza, że hipotezy zostały zweryfikowane pozytywnie, wskazując na zgromadzone dowody i analizy przeprowadzone w trakcie badań. Twierdzi, że przedstawione w pracy analizy pozwoliły na rozwiązanie zdefiniowanych problemów badawczych, dostarczając pełniejszego obrazu dynamiki konfliktu syryjskiego i zaangażowania ruchów islamistycznych.

Habilitation doszedł do następujących wniosków:

„- islamizm nie jest nurtem spójnym – liczne animozje wewnętrzne na poziomie doktrynalnym stanowiły zarzewie wielu wewnętrznych konfliktów ułatwiających przeciwdziałania podmiotów zewnętrznych,

- wiele organizacji było skupionych wokół charyzmatycznych przywódców; ich śmierć, marginalizacja lub pozyskanie mogły skutkować przejęciem kontroli lub osłabieniem tych podmiotów lub całego ruchu,

- formacje islamistyczne były wspierane przez graczy zewnętrznych państwowych i niepaństwowych, wsparcie to jednak często było ambiwalentne, jego wycofanie lub zmniejszenie decydowało o ich losie.” (*Autoreferat*, s. 9; monografia, s. 626-627))

Te ustalenia wymagają subiektywnego komentarza. Otóż wielu badaczy, w tym Olivier Roy i Gilles Kepel, już wcześniej zwracało uwagę na niespójność ruchów islamistycznych. Roy w swoich pracach, takich jak *"The Failure of Political Islam"* (1998), podkreśla, że ruch islamistyczny jest podzielony na wiele frakcji z różnymi wizjami i celami. Kepel w *"Jihad: The Trail of Political Islam"* (2003), przeanalizował wewnętrzne podziały wśród islamistów. Podróżując po świecie muzułmańskim zbierał dokumenty, przeprowadzał wywiady i zbierał materiały archiwalne niedostępne dla większości badaczy, aby przeanalizować zakres ruchów islamistycznych, ich przeszłość i teraźniejszość. Twierdzenie, że islamizm nie jest nurtem spójnym, nie jest nowatorskie, jest raczej dobrze udokumentowane i szeroko omawiane w literaturze przedmiotu.

Fenomen skupienia organizacji wokół charyzmatycznych liderów nie jest nowy w badaniach nad ruchem islamistycznym. Prace badaczy takich jak wspomniany w recenzji, Fawaz Gerges w *"The Rise and Fall of Al-Qaeda"* (2011), wykazują jak śmierć liderów wpływa na dynamikę grup ekstremistycznych. Przeprowadził wywiady z wieloma dżihadystami, uzyskując wgląd w ruch, który Bin Laden próbował przekształcić poprzez jego internacjonalizację. Analiza wpływu liderów jest istotna, ale również szeroko zbadana, co zmniejsza również nowatorskość tego stwierdzenia.

Wsparcie zewnętrzne dla islamistów w Syrii, zarówno ze strony państw, jak i organizacji niepaństwowych, zostało dokładnie zbadane przez badaczy, takich jak wspomniany w pracy i recenzji, Charles Lister w *"The Syrian Jihad: Al-Qaeda, the Islamic State and the Evolution of an Insurgency"* (2016). Lister omawia, jak zewnętrzne wsparcie wpływa na siłę i działania grup islamistycznych, ale także jak ich brak prowadzi do osłabienia tych grup. We wspomnianej publikacji ocenił i wyjaśnił pojawienie się od 2011 roku sunnickich organizacji dżihadystycznych w syryjskiej rebelii, nakreślając ich ewolucję w ramach globalnego projektu islamistycznego i włączenia się zagranicznych bojowników. Wykazał w jaki sposób czynniki zewnętrzne wpłynęły na powstanie różnych grup. Przeanalizował też złożone wzajemne zależności między Al-Kaidą a Państwem Islamskim i ich wpływ na sferę dżihadystów w Syrii. Wskazanie na ambiwalentne wsparcie zewnętrzne nie wnosi, w mojej ocenie, znaczących nowości do istniejących analiz.

Krytyczna analiza dalszych wniosków (*Autoreferat*, s. 10-11; monografia s. 627 - 632), też może wywoływać podobne oceny i polemiczne komentarze. Przykładowo Autor wskazuje, że aktorzy niepaństwowi zdobyli znaczne zdolności w zakresie pozyskiwania środków finansowych zarówno z działalności własnej, jak i od donatorów niepaństwowych. W literaturze przedmiotu, takie zdolności były wielokrotnie opisywane, szczególnie

w kontekście organizacji terrorystycznych jak ISIS, która wykorzystywała różnorodne metody finansowania, w tym nielegalny handel ropą naftową, porwania dla okupu i darowizny. Podobne analizy były już wcześniej prowadzone przez badaczy takich jak: Steven Emerson, „Jihad, Inc.: A Guide to Militant Islam in the Us” (2006) czy J. Millarda Burra i Roberta O. Collinsa „Alms for Jihad: Charity and Terrorism in the Islamic World” (2006). Ci ostatni wykazali, że pieniądze organizacji charytatywnych finansowały konflikty na całym świecie, od pierwszych dni w Afganistanie, po późniejsze działania terrorystyczne w Azji, Afryce, Palestynie, a później w Europie i Stanach Zjednoczonych. O *źródłach finansowania Państwa Islamskiego*, pisał też Habilitant z innymi autorami w monografii pt.: „Państwo islamskie ISIS. Nowa twarz ekstremizmu” (2018).

W mojej ocenie, wyniki przedstawione w monografii nie wydają się wprowadzać istotnych nowatorskich wniosków do już istniejącej literatury na temat aktorów niepaństwowych w konfliktach zbrojnych. Większość stwierdzeń (tez) jest już dobrze udokumentowana i przeanalizowana przez różnych badaczy. Uważam, że wyniki są zgodne z istniejącymi teoriami i literaturą, ale nie wydają się wprowadzać nowych perspektyw ani przełomowych konkluzji.

Od strony redakcyjnej opracowanie monografii jest bardzo staranne, należy podkreślić odpowiednią estetykę pracy, logiczną strukturę rozdziałów oraz krótkie podsumowanie na końcu. Redakcyjna strona przygotowana jest prawidłowo, z dobrze przygotowanym materiałem ilustracyjnym, odpowiednimi rysunkami i zestawieniami tabelarycznymi. Prowadzony wywód jest przemyślany i logiczny.

Podjęte w pracy problemy badawcze mają charakter naukowy, a prowadzone badania mają ważne znaczenie zarówno z punktu widzenia teorii, jak i praktyki nie tylko dla bezpieczeństwa międzynarodowego. Wkład własny Habilitanta w przedstawionej do oceny monografii obejmuje:

1. Oryginalność tematu. Autor podjął się analizy konfliktu syryjskiego z perspektywy ruchu islamistycznego, co jest istotnym zagadnieniem zarówno w kontekście regionalnym, jak i globalnym. Jego praca dostarcza nowego spojrzenia na rolę i znaczenie islamizmu w jednym z najbardziej złożonych konfliktów współczesnych czasów. Habilitant skutecznie identyfikuje lukę badawczą w istniejącej literaturze, podejmując się złożonej analizy konfliktu syryjskiego.
2. Analizę teoretyczną. Autor wykorzystuje różnorodne podejścia teoretyczne, takie jak realizm i konstruktywizm, do analizy islamizmu i jego wpływu na konflikt syryjski. Pomimo zasygnalizowanej w recenzji krytyki dotyczącej wyboru czterech koncepcji teoretycznych, stara się zintegrować je w celu uzyskania kompleksowego obrazu badanego zagadnienia. Wkład teoretyczny jest widoczny w próbie zastosowania różnych teorii do analizy konfliktu, choć mogłoby być bardziej spójny i precyzyjny. Autor wnosi nowe perspektywy do dyskusji na temat islamizmu, choć integracja tych podejść wymaga dalszego dopracowania i wykazania, że przedmiot badań jest wprost związany z naukami o bezpieczeństwie, a nie stosunkami międzynarodowymi czy naukami o polityce i administracji.
3. Implikacje praktyczne. Autor formułuje wnioski, które mogą mieć zastosowanie praktyczne w kontekście polityki bezpieczeństwa i strategii przeciwdziałania ekstremizmowi. Rekomendacje dotyczące przyszłych badań również stanowią istotny element wkładu własnego.

Według mojej opinii, recenzowana monografia przedstawia w sposób kompletny i spójny objętą problematykę, a przede wszystkim zawiera wartościowe własne analizy postawionych problemów. W mojej ocenie wnosi wkład do kilku dyscyplin naukowych, a mianowicie:

- nauki o bezpieczeństwie - dostarcza wiedzy na temat strategii i taktyki stosowanej przez grupy ekstremistyczne oraz ich wpływu na sytuację bezpieczeństwa w różnych częściach świata. Przyczynia się do zrozumienia dynamicznych i zmieniających się zagrożeń, które wynikają

z działalności ruchów islamistycznych, a także wskazuje na potrzebę rozwijania strategii przeciwdziałania takim zagrożeniom;

- stosunki międzynarodowe - praca analizuje rolę konfliktu syryjskiego w relacjach międzynarodowych, w szczególności jak aktorzy niepaństwowi, tacy jak grupy islamistyczne, wpływają na globalny porządek bezpieczeństwa. Praca uwzględnia interakcje między państwami i aktorami niepaństwowymi oraz ich konsekwencje dla polityki międzynarodowej. Wzbogaca dyskusję na temat roli i znaczenia aktorów niepaństwowych w stosunkach międzynarodowych, podkreślając ich zdolność do kształtowania polityki globalnej;

- nauki o polityce i administracji – praca dotyczy analizy politycznych aspektów działania grup islamistycznych, co jest istotne dla zrozumienia ich wpływu na polityczną dynamikę w regionie Bliskiego Wschodu. Badania dotyczące strategii politycznych i ideologii ruchów islamistycznych wzbogacają politologiczne studia nad ekstremizmem.

Szkoda jedynie, że analiza opiera się głównie na metodach jakościowych i danych zastanych, co jest typowe dla prac o charakterze teoretycznym. Jednak w kontekście analizy wpływu ruchów islamistycznych na bezpieczeństwo państwa, regionalne i międzynarodowe, brak analiz danych ilościowych z wykorzystaniem metod statystycznych może być uznany za mankament. Większa liczba danych ilościowych pozwoliłaby na obiektywniejsze i bardziej przekonujące przedstawienie argumentów.

Sensem pracy naukowej jest „odkrywanie” (w mniejszej lub większej skali) czegoś nowego, wniesienie wymiernego wkładu w rozwój danej dyscypliny, poszerzenie horyzontów myślenia o rzeczywistości i lepsze poznanie jej. Oceniana rozprawa habilitacyjna realizuje te założenia, co nie znaczy, że pozbawiona jest mankamentów i niedociągnięć.

Podsumowując, uznaję, że dr Przemysław Mazur, pomimo sformułowanych w recenzji uwag krytycznych, spełnia warunek drugi do uzyskania stopnia doktora habilitowanego, wskazany w ustawie *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, ponieważ posiada w dorobku osiągnięcia naukowe, stanowiące znaczny wkład w rozwój nauk o bezpieczeństwie.

4. Ocena aktywności i innych osiągnięć naukowych

Poza posiadaniem w dorobku osiągnięcia naukowego, stanowiącego znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, kolejnym warunkiem koniecznym do uzyskania stopnia doktora habilitowanego jest wykazywanie się przez Habilitanta istotnej aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Ponieważ postępowania habilitacyjne prowadzone na podstawie ustawy z 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* jest nowe, to nie wykształciła się jeszcze w tym obszarze żadna praktyka, a i zdania komentatorów są podzielone odnośnie do tego jakiego rodzaju formę aktywności naukowej powinno się tu brać pod uwagę. W ustawie mowa jest o istotnej aktywności naukowej, więc w moim rozumieniu nie można do niej zaliczyć takich form aktywności jak udział w seminariach naukowych, konferencjach czy wykłady gościnne dla studentów w innych jednostkach akademickich lub naukowych, bo jest to normalna, standardowa aktywność każdego praktykującego naukowca.

Analiza aktywności Habilitanta w kontekście spełnienia warunku istotnej aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, szczególnie zagranicznej, pozwala na wyciągnięcie następujących wniosków:

- Od 2019 roku współpracuje z USSTRATCOM w sieci badawczej Deterrence and Assurance Academic Alliance (DAAA). W ramach tej współpracy wziął udział w 5 konferencjach naukowych, w tym dwukrotnie w USA (Omaha i Ames – Iowa State University). Trzykrotnie uczestniczył w grach symulujących kryzys bezpieczeństwa. (*Autoreferat*, s. 21)

DAAA to sieć badawcza, która skupia uczelnie, instytucje badawcze oraz indywidualnych ekspertów zajmujących się zagadnieniami odstraszania i bezpieczeństwa na poziomie globalnym. Sieć została zainicjowana przez USSTRATCOM w celu promowania współpracy akademickiej i wymiany wiedzy w zakresie strategii odstraszania i zapewniania bezpieczeństwa międzynarodowego. Wspomnienie o prelekcjach oraz uczestnictwie w dyskusjach sugeruje aktywną rolę, jednak brak szczegółów dotyczących tematyki referatów i ich znaczenia naukowego. Brak tej informacji oraz wskazania roli w symulacjach (np. czy pełnił rolę prowadzącego, obserwatora, czy uczestnika) uniemożliwia ocenę wpływu tych działań na rozwój naukowy („istotność naukową”) realizowaną w innej uczelni czy instytucji naukowej.

- Od 2022 roku jest członkiem British International Studies Association, stowarzyszenia powstałego przy University of Birmingham.

BISA to uznana organizacja naukowa, która wspiera badania i rozwój wiedzy w zakresie studiów międzynarodowych i dyscyplin pokrewnych. Habilitant powinien szczegółowo udokumentować swoje działania w jej ramach, w tym listę wygłoszonych referatów, tematykę wystąpień i wpływ tych działań na jego rozwój naukowy.

- W dniach 18-30 kwietnia 2022 r. odbył staż (Visiting Research / Short-Term Scholar) na Wydziale Nauk Politycznych (Department of Political Science) Uniwersytetu Nebraska w Omaha (University of Nebraska Omaha, UNO).

Staż na UNO, ze względu na jego związek z projektem badawczym i współpracą z DAAA, może być uznany za istotną aktywność naukową. Habilitant powinien jednak dostarczyć szczegółowe informacje o swoim wkładzie w projekt, wynikach badań i ewentualnych publikacjach, które z niego wyniknęły.

- W dniach 3-9 czerwca 2019 r. zrealizował staż naukowy we Wschodnioeuropejskim Uniwersytecie Narodowym im. Łesi Ukrainki w Łucku w ramach grantu „Information Warfare as a New Dimension of Geopolitical Rivalization”.

Krótki okres (3-9 czerwca 2019) sugeruje, że bardziej była to wizyta studyjna lub wymiana osobowa, zważywszy na intensywność działań w krótkim czasie. Wymiana osobowa na Wschodnioeuropejskim Uniwersytecie Narodowym w Łucku jest wartościowym elementem dorobku naukowego Habilitanta, który przyczynia się do spełnienia wymogów habilitacyjnych w zakresie międzynarodowej współpracy naukowej. Zaangażowanie w projekt badawczy, publikacje oraz organizacja konferencji świadczą o aktywnej roli w międzynarodowym środowisku akademickim i mogą znacząco wpłynąć na rozwój kariery naukowej Kandydata.

W poradniku *Postępowania dotyczące nadawania stopnia doktora habilitowanego* (s. 12) wskazano, że warunkiem nadania tego stopnia jest przedłożenie co najmniej dwóch osiągnięć, które spełniają kryterium istotnego wkładu w rozwój określonej dyscypliny. A zatem Habilitantka powinna wskazać co najmniej dwa takie osiągnięcia naukowe. Nie oznacza to jednak, że dr Przemysław Mazur nie posiada w swoim dorobku innych osiągnięć naukowych, które mogą pretendować do tego, by uznać je za takie osiągnięcia w naukach o bezpieczeństwie. Natomiast rolą recenzenta jest ocena, które publikacje można uznać za osiągnięcia naukowe stanowiące znaczący wkład w rozwój dyscypliny nauki o bezpieczeństwie.

Ocenie poddałem artykuł "Polscy dżihadysty – analiza zagrożenia", który stanowi próbę katalogowania znanych przypadków Polaków lub osób polskiego pochodzenia, które wzięły udział w globalnym projekcie salafickiego dżihadyzmu. Celem było zrozumienie motywacji tych osób, ich drogi radykalizacji oraz ocena ryzyka zagrożenia terroryzmem islamistycznym w Polsce. Autor skupił się na analizie przypadków znanych z działalności terrorystycznej oraz wykorzystał dostępne źródła prasowe i raporty służb bezpieczeństwa do przedstawienia szerokiego obrazu zagrożenia ze strony polskich dżihadystów. Przedstawienie przypadków polskich dżihadystów oraz analiza ich motywacji i metod radykalizacji pozwala lepiej zrozumieć potencjalne zagrożenia związane z terroryzmem islamistycznym w Polsce. Główna

metoda badawcza oparta na krytycznej analizie treści, w tym raportów służb bezpieczeństwa i doniesień prasowych, jest adekwatna do tematu, jednak mogłaby być wzmocniona przez bardziej rozbudowane podejście jakościowe. Autor zwraca uwagę na brak w Polsce oficjalnej listy organizacji terrorystycznych, co utrudnia ściganie i zapobieganie terroryzmowi. Jest to ważny punkt, który powinien zostać podjęty przez decydentów. Zastosowanie głównie jakościowych metod badawczych bez wsparcia ilościowego ogranicza pełne zrozumienie zjawiska. W mojej ocenie, Autor powinien też rozważyć zastosowania innych metod jakościowych, takich jak wywiady pogłębione z osobami zajmującymi się zwalczaniem terroryzmu. To one mogłoby dostarczyć nowych perspektyw i uzupełnić istniejącą analizę. Polemiczne jest stwierdzenie, że: „sięgnięto też do komparatystyki czy analizy systemowej, w niewielkim stopniu również do metod historycznych.” (s. 82) Zastosowanie komparatystyki i analizy systemowej w pracy naukowej wymaga jasnego określenia, w jaki sposób te metody są używane do analizy danych i formułowania wniosków. Komparatystyka (analiza porównawcza) polega na zestawieniu dwóch lub więcej podmiotów (np. państw, systemów politycznych, organizacji) w celu zidentyfikowania różnic i podobieństw. Analiza systemowa koncentruje się na badaniu systemów jako całości oraz interakcji pomiędzy ich komponentami. W kontekście nauk o bezpieczeństwie, analiza systemowa może być używana do zrozumienia, jak różne elementy systemu bezpieczeństwa oddziałują na siebie. Uwagi krytyczne można mieć też do sekcji: *skala zagrożenia*. (s. 91) Autor stara się przedstawić potencjalne zagrożenia terrorystyczne w Polsce, jednak sposób prezentacji jest zbyt spekulacyjny i oparty na ogólnikach. Uwaga 1: Dawid D. i Dawid Ł. planowali zamachy, lecz brak jest dowodów potwierdzających te zamiary. Autor podkreśla, że nie udowodniono im takich planów, co prowadzi do wniosku, że zagrożenie to jest spekulacyjne. Uwaga 2: Autor przyznaje, że trudno ocenić skalę zjawiska, opierając się na liczbie osób „schwytanych” (raczej zatrzymanych) lub tych, które same ujawniły swoje działania. Uwaga 3: Tekst sugeruje, że etniczni Polacy, którzy przeszli na islam, stanowią większe zagrożenie, ponieważ łatwiej mogą przeprowadzić zamach. Tego typu twierdzenia mogą prowadzić do stygmatyzacji i uprzedzeń wobec określonej grupy społecznej bez dostatecznych dowodów. Uwaga 4: Przyporównanie sytuacji obecnej do czasów PRL, gdzie Polska mogłaby być „zapleczem” dla terrorystów, wydaje się być nieadekwatne i anachroniczne. Kontekst geopolityczny i zagrożenia terrorystyczne w XXI wieku znacznie różnią się od tych z okresu zimnej wojny. Dla pełniejszej i bardziej obiektywnej analizy konieczne byłoby włączenie większej ilości danych empirycznych oraz ujęcie zróżnicowanych perspektyw badawczych, które unikają stereotypów i uprzedzeń.

Artykuł opublikowany w czasopiśmie „Historia i Polityka” stanowi wartościowy wkład w rozwój nauk o bezpieczeństwie, szczególnie w kontekście analizy zagrożeń związanych z terroryzmem islamistycznym w Polsce. Jego główną wartością jest przedstawienie analizy przypadków osób polskiego pochodzenia zaangażowanych w działalność dżihadystyczną, co może posłużyć jako podstawa do dalszych badań i opracowania polityki bezpieczeństwa. Pomimo pewnych ograniczeń metodologicznych, artykuł ten może stać się punktem wyjścia dla dalszych badań w tym obszarze.

Przypomnę, że Habilitant od momentu uzyskania stopnia doktora (2014 r.):

- opublikował 6 monografii (w tym 3 samodzielnie, które nie są dołączone do materiałów postępowania),
- był współredaktorem 4 monografii,
- opublikował 18 artykułów w czasopismach naukowych (w tym 15 samodzielnie; 2 w języku angielskim, 1 w języku ukraińskim),
- opublikował 10 rozdziałów w monografiach wieloautorских (w tym 9 samodzielnie),
- zredagował 55 haseł w encyklopediach i słownikach (w tym 48 samodzielnie, 4 w języku ukraińskim),
- sporządził 3 recenzje monografii,

- napisał 5 sprawozdań (w tym 1 we współautorstwie),
- zaprezentował 23 referaty na międzynarodowych konferencjach naukowych (w tym 18 samodzielnie; 5 w USA, po jednym na Słowacji, Ukrainie i w Wielkiej Brytanii), 7 na ogólnopolskich konferencjach naukowych (2 razy samodzielnie),
- był czynnym uczestnikiem 2 paneli eksperckich (oba w języku angielskim).

Dorobek publikacyjny jest dość obszerny, ale zawiera prace z różnych dyscyplin naukowych. Przeglądając wykaz publikacji stwierdzam, że część dorobku można zakwalifikować do nauk o bezpieczeństwie. Są wśród publikacji artykuły opublikowane w czasopiśmie oraz rozdziały w pracach zbiorowych. Tematyka prac dra Przemysława Mazura obejmuje kilka dyscyplin, koncentrując się głównie na naukach o polityce i administracji, stosunkach międzynarodowych a rzadziej na przedmiocie badań nauk o bezpieczeństwie. Związaną jest głównie z globalnym dżihadem, radykalizacją i interakcją ideologii religijnych i politycznych. Przykładowe tytuły: *Geopolityczne konsekwencje rusofilstwa Rusinów Karpackich*, *Chrześcijańskie Syryjki w obronie własnej*, *Czy dżihad to ideologia? O niekonsekwencjach terminologicznych wokół „walki na ścieżce Boga”*, *OUN i UPA na Łemkowszczyźnie Zachodniej*, *Dżiha@[at] kontra McŚwiat – poszukiwanie swojej tożsamości przez muzułmanów w mediach społecznościowych drogą do radykalizacji postaw czy Wagnerowcy w Syrii – wykorzystanie PMC przez Rosję w konflikcie syryjskim*.

Dorobek Habilitanta wykazuje się konsekwencją tematyczną. Aktywność naukowa realizowana była poprzez współpracę z różnymi instytucjami. Habilitant wpisuje się samym w grono rozpoznawalnych badaczy zagrożeń ekstremizmem islamskim. Jak zostało już zaznaczone, dorobek naukowy jest zróżnicowany „dyscyplinarnie” pod względem przedmiotu badań. Uważam, że ocena aktywności naukowej Habilitanta, tak przy wykorzystaniu wskaźników ilościowych (parametrycznych), jak i przez pryzmat wartości ustaleń merytorycznych (publikacji), może być uznana za znaczącą, niezależnie od opublikowanej rozprawy habilitacyjnej.

Biorąc powyższe pod uwagę stwierdzam, że dr Przemysław Mazur jest aktywny naukowo, jeśli chodzi o publikacje i udział w badaniach. Spełnia wymagania art. 219 ust. 1 pkt. Ustawy, bowiem wykazała się istotną aktywnością naukową zrealizowaną na więcej niż jednej uczelni, chociaż nie wszystkie aktywności mają charakter naukowy.

5. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę

5.1. Osiągnięcia dydaktyczne:

Habilitant prowadził samodzielnie 23 przedmioty i współuczestniczył w prowadzeniu 6, co świadczy o jego szerokim zaangażowaniu dydaktycznym w dziedzinach związanych z szeroko pojętym bezpieczeństwem.

Prowadził wykłady ogólnouczelniane na temat terroryzmu islamistycznego i islamu, co potwierdza jego zdolność do podejmowania istotnych i aktualnych tematów oraz umiejętność ich prezentacji w sposób przystępny dla szerokiej grupy odbiorców. Pełny nabór na ogłaszane zajęcia oraz zainteresowanie studentów po zakończeniu wykładów sugeruje, że jego metody nauczania są skuteczne i inspirujące.

Współpracuje ze studentami przy przygotowywaniu wystąpień konferencyjnych oraz artykułów naukowych i popularnonaukowych, co wskazuje na jego zaangażowanie w rozwój naukowy młodszych pokoleń.

Habilitant zintegrował zdobyte doświadczenia z zagranicznych wyjazdów, w tym gier decyzyjnych poznanych w USA, co wskazuje na jego innowacyjność i chęć wzbogacania warsztatu dydaktycznego.

Wypromował 35 prac licencjackich i 4 magisterskich, a także zrecenzował 64 prace licencjackie i 14 magisterskie. (*Autoreferat*, s. 21-30)

5.2. Osiągnięcia organizacyjne:

Funkcja koordynatora sieci współpracy naukowej Deterrence and Assurance Academic Alliance (DAAA) świadczy o jego zdolności do nawiązywania i utrzymywania międzynarodowych kontaktów naukowych, co jest istotne dla rozwoju instytucji akademickiej. Natomiast organizowanie konferencji naukowych i sympozjów wskazuje na jego kompetencje w zakresie organizacji wydarzeń naukowych oraz umiejętność pracy zespołowej i kierowania projektami.

Pełnienie roli opiekuna sekcji filmowej oraz wsparcie dla Studenckiego Koła Nauk o Bezpieczeństwie pokazuje Jego zaangażowanie w rozwój ponadprogramowych zainteresowań studentów oraz promowanie wartości patriotycznych i obywatelskich.

Członkostwo i funkcja sekretarza redakcji czasopisma „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia de Securitate” świadczy o jego aktywności w środowisku akademickim i przyczynianiu się do rozwoju naukowego.

5.3. Osiągnięcia popularyzatorskie

Organizowanie i udział w wydarzeniach takich jak: Festiwal Nauki, Dni Otwarte czy Noc Naukowców umożliwia spopularyzowanie nauki i zwiększenie zainteresowania młodych ludzi jej osiągnięciami.

Redagowanie mediów społecznościowych Instytutu pokazuje Jego zaangażowanie w nowoczesne formy komunikacji i promocji nauki.

Publikowanie artykułów popularnonaukowych i udział w podcastach oraz audycjach radiowych świadczy o umiejętności komunikowania Habilitanta w interpretacji skomplikowanych zagadnień naukowych szerokiej publiczności oraz przyczyniania się do zwiększania wiedzy społeczeństwa w zakresie szeroko pojętego bezpieczeństwa.

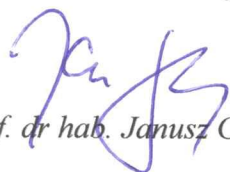
Stwierdzam, że Habilitant wykazuje się znaczącymi osiągnięciami w zakresie dydaktyki, organizacji i popularyzacji nauki. Jego działalność dydaktyczna charakteryzuje się szerokim zakresem prowadzonych przedmiotów oraz indywidualnym podejściem do studentów, co przyczynia się do ich rozwoju naukowego. W zakresie organizacyjnym wykazuje się umiejętnością koordynacji projektów międzynarodowych i lokalnych inicjatyw naukowych. Działania popularyzujące naukę, w tym współpraca z mediami, świadczą o Jego zaangażowaniu w promowanie nauki i jej wartości.

6. Opinia końcowa

Dr Przemysław Mazur wypełniła trzy przesłanki warunkujące nadanie stopnia dra habilitowanego, bowiem:

1. Posiada stopień doktora;
2. Posiada dorobek naukowy, w tym osiągnięcie – dzieło opublikowane w całości pt. „Ruch islamistyczny w konflikcie syryjskim (2011-2021), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej, Kraków 2024, ss. 795, ISBN 978-83-8084-970-9.”, stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki o bezpieczeństwie;
3. W odniesieniu do oceny istotności aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej spełnia to kryterium w stopniu dostatecznym

W świetle tych spostrzeżeń, istnieją wszelkie podstawy do kontynuowania dalszych czynności postępowania w sprawie nadania drowi Przemysławowi Mazur stopnia naukowego doktora habilitowanego przed komisją habilitacyjną i popieram wniosek o dopuszczenie Kandydata do kolejnych etapów postępowania habilitacyjnego.

prof. dr hab. Janusz Gierszewski

Słupsk, dn. 05.08.2024 r.